VSA
A Real English Medium School
Little Steps
Pre Primary wing of VSA

VIDYA SHREE ACADEMY
SR. SEC. SCHOOL
An English Medium Co.Ed. School | Science & Commerce
W : www.vsajaipur.com | E : vsajaipur@gmail.com M. : +91 9460356652, 8058999828
Add. : 84, Krishna Vihar, Behind Narayan Niwas, Gopalpura Bypass, Jaipur - 302015
/vsajaipur | /vsajaipur | /vidyashreeacademy | /vsa_jaipur

Class- 9 Sub-Sanskrit Reader Ch-6 5-9-20

दिए गए कार्य को copy में पूर्ण करें।

षष्ठः पाठः

सुभाषितानि

अभ्यासः

1. एकपदेन उत्तरं लिखत —

(क) मनुष्याणां महान् रिपुः कः ?

उत्तरम् → आलस्यं ।

(ख) गुणी किं वेत्ति ?

उत्तरम् → गुणं ।

(ग) केषां सम्पत्तौ च विपत्तौ च महताम् एकरूपता ?

उत्तरम् → महताम् ।

(घ) पशुना अपि कीदृशः गृह्यते ?

उत्तरम् → उदीरितोऽर्थः ।

(ङ) उदयसमये अस्तसमये च कः रक्तः भवति ?

उत्तरम् → सूर्यः । (सविता)

maketoss.com

2. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत —

(क) केन समः बन्धुः नास्ति ?
उत्तरम् → उद्यमसमः बन्धुः नास्ति ।

(ख) वसन्तस्य गुणं कः जानाति ?
उत्तरम् → वसन्तस्य गुणं पिकः जानाति ।

(ग) बुद्धयः कीदृश्यः भवन्ति ?
उत्तरम् → बुद्धयः परेङ्गितज्ञानफलाः भवन्ति।

(घ) नराणां प्रथमः शत्रुः कः ?
उत्तरम् → नराणां प्रथमः शत्रुः क्रोधः अस्ति।

(ङ) सुधियः सख्यं केन सह भवति ?
उत्तरम् → सुधियः सख्यं सुधीभिः सह भवति।

(च) अस्माभिः कीदृशः वृक्षः सेवितव्यः ?
उत्तरम् → अस्माभिः फलच्छायासमन्वितः वृक्षः सेवितव्यः ।

3. अधोलिखिते अन्वयद्वये रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत —

(क) यः निमित्तम् उद्दिश्य प्रकुप्यति तस्य अपगमे सः ध्रुवं प्रसीदति । यस्य मनः अकारणद्वेषि अस्ति, जनः तं कथं परितोषयिष्यति ? विचित्रे

(ख) विचित्रे संसारे खलु किञ्चित् निरर्थकम् नास्ति । अश्वः चेत् धावने वीरः, खरः भारस्य वहने (वीरः) (भवति)

4. अधोलिखितानां वाक्यानां कृते समानार्थकान् श्लोकांशान् पाठात् चित्वा लिखत —

(क) विद्वान् स एव भवति यः अनुक्तम् अपि तथ्यं जानाति ।
उत्तरम् → अनुक्तमप्यूहति पण्डितो जनः ।

(ख) मनुष्यः समस्वभावैः जनैः सह मित्रतां करोति ।
उत्तरम् → समान-शील-व्यसनेषु सख्यम् ।

(ग) परिश्रमं कुर्वाणः नरः कदापि दुःखं न प्राप्नोति ।
उत्तरम् → नास्त्युद्यमसमो बन्धुः कृत्वा यं नावसीदति ।

(घ) महान्तः जनाः सर्वदैव समप्रकृतयः भवन्ति ।
उत्तरम् → संपत्तौ च विपत्तौ च महतामेकरूपता ।

5. यथानिर्देशं परिवर्तनं विधाय वाक्यानि रचयत —

(क) गुणी गुणं जानाति। (बहुवचने)

उत्तरम् → गुणिनः गुणं जानन्ति।

(ख) पशुः उदीरितम् अर्थं गृह्णाति। (कर्मवाच्ये)

उत्तरम् → पशुना उदीरितः अर्थः गृह्यते।

(ग) मृगाः मृगैः सह अनुव्रजन्ति। (एकवचने)

उत्तरम् → मृगः मृगैः सह अनुव्रजति।

(घ) कः छायां निवारयति। (कर्मवाच्ये)

उत्तरम् → केन छाया निवार्यते ?

(ङ) तेन एव वह्निना शरीरं दह्यते। (कर्तृवाच्ये)

उत्तरम् → सः एव वह्निः शरीरं दहते।

maketoss.com

6. (अ) सन्धिं / सन्धिविच्छेदं कुरुत —

(क) न + अस्ति + उद्यमसमः ⟶ नास्त्युद्यमसमः

(ख) तस्य + अपगमे ⟶ तस्यापगमे

(ग) अनुक्तम् + अपि + ऊहति ⟶ अनुक्तमप्यूहति

(घ) गावः + च ⟶ गावश्च

(ङ) न + अस्ति ⟶ नास्ति

(च) रक्तः + च + अस्तमये ⟶ रक्तश्चास्तमये

(छ) योजकः + तत्र ⟶ योजकस्तत्र

maketoss.com

(आ) समस्तपदं / विग्रहं लिखत —

(क) उद्यमसमः ⟶ उद्यमेन समः।

(ख) शरीरे स्थितः ⟶ शरीरस्थः।

(ग) निर्बलः ⟶ बलेन हीनः।

(घ) देहस्य विनाशनाय ⟶ देहविनाशाय।

(ङ) महावृक्षः ⟶ महान् वृक्षः।

(च) समानं शीलं व्यसनं येषां तेषु ⟶ समानशीलव्यसनेषु।

(छ) अयोग्यः ⟶ न योग्यः।

7. अधोलिखितानां पदानां विलोमपदानि पाठात् चित्वा लिखत —

(क) प्रसीदति ⟶ अवसीदति ।

(ख) मूर्खः ⟶ पण्डितः ।

(ग) बली ⟶ निर्बलः

(घ) सुलभः ⟶ दुर्लभः

(ङ) संपत्तौ ⟶ विपत्तौ

(च) अस्तमये ⟶ उदये

(छ) सार्थकम् ⟶ निरर्थकम्

(अ) संस्कृतेन वाक्यप्रयोगं कुरुत —

(क) वायसः — वायसः जलं पिबति।

(ख) निमित्तम् — किं निमित्तम् त्वं न पठसि ?

(ग) सूर्यः — सूर्यः उदये रक्तः भवति।

(घ) पिकः — पिकः मधुरं गायति।

(ङ) वह्निः — वह्निः काष्ठम् दहति।

maketoss.com